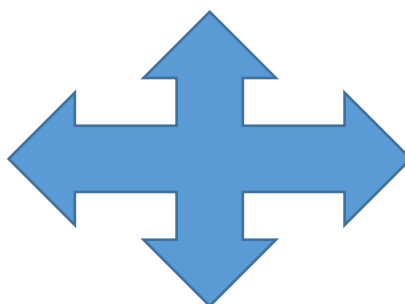

Veteranplan

Kommunal handlingsplan
2022-2025

Innholdsfortegnelse

Grunnlaget for veteranplan	3
Statlige føringer	4
Kunnskap om veteraner	5
Målsettinger	6
Anerkjennelse	7
Innsatsmedalje	8
Ivaretakelse	9
Oppfølging	10
Status i Grane kommune	11
Forsvarets tilbud	12
Informasjon og kontakter for veteraner og pårørende	13

Grunnlaget for veteranplan

Siden 1947 har 100.000 nordmenn tjenestegjort i internasjonale operasjoner. Dette omfatter 100 operasjoner på fire kontinenter. Siden oppstarten av FN-operasjonen i Libanon i 1978 har mer enn 40.000 bidratt i fredens tjeneste for Norge og det internasjonale samfunnet.

Historien viser at det ikke alltid har vært fokus på veteranivaretagelse. Behandlingen av krigsseilerne etter krigen er i så måte et eksempel på hvordan samfunnet tidligere har unnlatt å anerkjenne og ivareta dem som har gjort en innsats på vegne av nasjonen.

Ivaretagelsen av veteraner fra internasjonale operasjoner er et samfunnsansvar for alle sektorer, men kanskje spesielt for den tilhørende kommunen.

Noen av dem som har hatt utlandsoppdrag, kan ha behov for oppfølging etterpå. Dessuten er et viktig at kommunen viser anerkjennelse for det oppdrag som de har utført, og at veteraner anses som en ressurs i samfunnet.

Fra vernepliktig til veteran

I erkjennelsen av at anerkjennelse og ivaretagelse av veteraner ikke hadde vært viet mye oppmerksomhet fra samfunnets side iverksatte Regjeringen et arbeid på dette feltet.

I 2009 kom [St. meld. nr. 34 \(2008-2009\)](#)
[«Fra vernepliktig til veteran»](#)

Hensikten med stortingsmeldingen er å sikre best mulig ivaretagelse av Forsvarets personell før, under og etter tjenestegjøring i utenlandsoperasjoner. Videre skal meldingen bidra til å skape større forståelse i samfunnet for dette personellet sine spesielle oppdrag, situasjon og behov. Meldingen legger også opp til et bedre samarbeid på tvers av samfunnssektorer i ivaretagelsen av personellet.

I langtidsplanen for Forsvaret, jf. St.prp. nr. 48 (2007-2008) heter det blant annet:

«Det er viktig for regjeringen å sikre at personellet ivaretas på best mulig måte. Dette gjelder ikke minst for veteraner fra utenlandsoperasjoner. Regjeringen arbeider med å styrke veteranenes rettigheter. De kvinner og menn som deltar for Norge i utenlandsoperasjoner skal føle seg trygge på at de får den oppfølging de har behov for. Det legges også stor vekt på å videreføre den gode dialogen Forsvaret har med familier og pårørende, for å skape økt trygghet og forståelse for det oppdraget som skal løses.»

Tjeneste for Norge

[Regjeringens handlingsplan \(2011-2013\)](#)
[«I tjeneste for Norge»](#)

Denne handlingsplanen konkretiserte og videreførte arbeidet fra St.meld.nr. 34.

Den overordnede hensikten var å unngå at veteranene igjen skulle bli en glemt gruppe. Handlingsplanen la føringer for å styrke samfunnets anerkjennelse og ivaretagelse av veteranene.

I 2014 ble det laget en oppfølgingsplan:

[Regjeringens oppfølgingsplan for ivaretagelse av personell før, under og etter internasjonal tjeneste](#)

I oppfølgingsplanen oppfordres kommuner med innbyggere som har vært i internasjonal tjeneste om å utarbeide en kommunal handlingsplan.

I oppfølgingsplanen står det:

«Evalueringer viser at en av de største utfordringene for personellet i dag ligger i kontakten med det sivile hjelpeapparatet»

Veteranene kan ha behov for tjenester fra ulike instanser, NAV, Statens pensjonskasse, familievernkontor, helse- og omsorgstjenester mfl, og tjenestene oppleves ikke alltid som koordinerte.

Dessuten gir veteranene tilbakemelding om at de opplever at tjenestene ikke har nok kjennskap til hva de kan ha vært igjennom og de ettervirkninger som disse hendelser kan ha gitt.

Det sies i den nasjonale oppfølgingsplanen at sivil sektor skal ta et større ansvar for at sikre at den enkelte får den hjelp og støtte som personen har krav på. Det skal gis en tettere og mer effektiv samhandling i den sivile sektoren, særlig i kommunen.

"Veteraner er ressurssterke kvinner og menn, med unik kompetanse og erfaring fra det internasjonale samfunnets mest dramatiske hendelser."

En veteran er en norsk statsborger som har deltatt eller deltar i fredsbevarende, fredsopprettende eller statsbyggende innsats i andre land, fra utenriks-, justis- og forsvarssektoren.

Kunnskap om veteraner nasjonalt

De fleste veteraner greier seg bra etter tjenesten, mens noen vil ha problemer og utfordringer som følge av sin tjeneste. Begge disse grupper vil uansett kunne ha en positiv opplevelse av at kommunen er proaktiv i de forebyggende tiltak man velger å iverksette og gjennom å sikre kompetanse om veteraner i kommunale instanser.

Både SSB og Riksrevisjonen har gjort undersøkelser av helsetilstanden for norske veteraner. Disse viser at helsetilstanden i all hovedsak er god. Rapportene indikerer imidlertid at rundt 5 til 7 prosent av veteranene som har svart på undersøkelsen sliter. Det som er verdt å merke seg er at hele 82 % av denne gruppen vegrer seg for å oppsøke hjelp.

Utfordringsbildet er sammensatt og komplekst. Posttraumatisk stress lidelse (PTSD) eller samvittighetsplager er noen av diagnosene som kan oppstå. For enkelte vil plagene avta over tid. For andre oppdager man ikke plagene før 20 år senere. Noen vil utvikle senskader.

Det er også et viktig aspekt at veteraner, uavhengig av helsetilstand også utgjør en ressurs med høy grad av kompetanse. Det er et mål at arbeidet med veteraner i Grane skal være bevisste på dette.

Mange som har tjenestegjort i utlandet har erfaring med beredskap, risikoanalyse, arbeid under pressede situasjoner. Dette er erfaringer som kan være nyttige for sivilsamfunnet å ta del i. Mange veteraner vil også kunne være en ressurs i formidlingsarbeid f.eks. i skolesektoren.

Kunnskap om veteraner i Grane

I Grane kommune er det oppført mellom 15-20 veteraner som har tjenestegjort fra 1978 og til i dag. Veteraner fra operasjoner før 1978, f.eks. Tysklandsbrigaden, må legges på dette antallet. Blant antallet veteraner har vi valgt å inkludere Graneværinger bosatt i andre kommuner.

Vi vet dessverre lite om veteranenes situasjon spesifikt i Grane, men det er grunn til å tro at denne er ganske lik det som kommer fram på landsbasis. Det er en kjensgjerning at mange bærer med seg erfaringer på både godt og vondt og det er sannsynlig at flere sliter med minner og til dels traumer. Det er også kjent at enkelte har fått problem så lenge som 30 år etter tjenesten. Det er derfor viktig å samle kunnskap om dette gjennom undersøkelser som kan belyse temaet.

Målsettinger

Denne veteranplanen vil anerkjenne våre veteraners innsats og kompetanse, og bidra til at både veteraner og deres familie som trenger det, får rett hjelp til rett tid.

Vi vil bidra til ivaretagelse og oppfølging av våre soldater, før, under, og etter internasjonal tjeneste.

Planen skal gi økt samhandling innad i kommunene og fungere som et opplysnings- og informasjonsdokument både for veteraner og lokalsamfunnet som helhet.

Kvinner og menn som med fare for eget liv og helse har gitt sine bidrag til fred i verden skal kunne løftes fram under seremonier og offentlige markeringer, som et synlig uttrykk for samfunnets anerkjennelse av både innsatsen og den enkelte veteran.

Grane kommune vil samhandle med forsvaret lokalt for å synliggjøre og gi støtte til våre veteraner.

Grane kommunen har en sentral rolle i å sørge for at dets innbyggere har det godt.

Grane kommunes veteranplan bygger på Regjeringens handlingsplan og oppfølgingsplan, og fokuserer tiltakene innen temaene;

Anerkjennelse - Ivaretagelse - Oppfølging

Anerkjennelse

Kommunen skal vise anerkjennelse for den innsatsen veteranene har gjort gjennom sin deltakelse i internasjonale operasjoner. Det kan være ulike oppfatninger om grunnlaget for norsk deltakelse i krig og konflikt. Uavhengig av dette fortjener den enkelte veteran anerkjennelse og respekt for viljen til å risikere liv og helse for landet.

Anerkjennelse betyr mye for alle som har vært ute i risikofylte oppdrag på vegne av Norge, og likeledes for deres familier og pårørende.

Seremonier og offentlige markeringer er et viktig og synlig uttrykk for samfunnets anerkjennelse av både innsatsen og den enkelte veteran. Dette bidrar til å ivareta historien og knytter bånd mellom Forsvaret og samfunnet. Lokale markeringer er av betydning for å synliggjøre at veteraner også er en del av lokalsamfunnet.

8. mai er Norges frigjørings- og veterandag. Dette er den viktigste dagen for å markere anerkjennelse for veteraner fra andre verdenskrig og samtidig trekke linjene frem til dagens veteraner.

Minnesmerker etter falne fra andre verdenskrig finnes i mange av landets kommuner. Ytterligere finnes det minnesmerker over falne og innsatser fra nyere tid.

Tiltak

Frigjørings- og veterandagen:
8. mai

Kommunen arrangerer årlige 8. mai arrangement for veteranene i kommunen, med ordføreren som vertskap. Veteraner i kommunen inviteres, og veteranenes familie og pårørende ønskes velkommen som følge. Det legges opp til en veterantale under arrangementet. Det legges til rette for at veteraner utenfor kommunen får anledning til å delta.

FN-Dagen:
24. oktober

Skolene bør vurdere å benytte lokale veteraner i undervisningen, i forbindelse med FN-dagen eller der det vil passe med undervisningsplaner. Dette for å synliggjøre Norges bidrag i internasjonale operasjoner.

Ansvar

8. mai: Ordføreren
FN-Dagen: Oppvekst og Kultur

Innsatsmedalje

På FN-dagen, lørdag 24. oktober 2020, ble det holdt seremoni for Asbjørn Fjellbekkmo på Vefsna Lodge, Valryggen gård i Grane kommune.

MEDALJE: Sjefssersjant Sindre Bjørkmo overrekker medaljen til FN-veteran Asbjørn Willy Fjellbekkmo på vegne av Forsvarssjefen, mens kaptein Bjørn-Ivar Steinslett bistår. Foto: Trond Erik Vollen

INNSATS: FN-veteran Asbjørn Willy Fjellbekkmo ble tildelt medalje for innsatsen. F.v. Harald Lie, ordfører i Hattfjelldal, kaptein Bjørn-Ivar Steinslett, HV-14, FN-veteran Asbjørn Willy Fjellbekkmo, Ellen Schjølberg, ordfører i Grane og Berit Hundåla, ordfører i Vefsn. Foto: Trond Erik Vollen

Ivaretagelse

Kommunene er ansvarlig for at personer som er bosatt i kommunen skal tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester.

For fastleger og ansatte i kommunens tjenester vil det være viktig å vite at årsaken til fysiske og psykiske helseplager kan være belastninger i tilknytning til internasjonale operasjoner, også når dette ligger langt tilbake i tid.

Tiltak

Veterankontakt	Kommunen skal velge egen kommunal veterankontakt. Veterankontakten vil ha ansvar for å holde oversikt over kommunens tilbud (til veteraner og deres familier), samt besitte kunnskap om sentrale aktører innenfor feltet og det tilbudet de har. Veterankontakten vil være kommunens kontaktpunkt for veteraner, andre samarbeidskommuner, aktører innenfor feltet, og for forsvaret.
Barn som pårørende	«Barn som pårørende» er lagt til Psykisk helse- og rustjenesten. Med barneansvarlig i psyk. helse- og rustjenesten som hovedansvarlig, i tett samarbeid helsesykepleier, lege og barnekontakter
Årlig brief	I forkant av et evt. 8. mai arrangement bør det foretas en årlig oppsummering i kommunen som ser på året som har gått, og hvordan tiltakene i veteranplanen blir implementert i lokalsamfunnet.
Kommunehelse-tjenesten	Kommunehelsetjenesten kan benytte seg av kompetansemiljøet ved Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) for å styrke den faglige kompetansen der det er behov.
Nettside	Det legges til rette for opprettelse av kommunal veteranside på kommunens nettside. Nettsiden skal være en digital versjon av kommunens veteranplan.
Informasjons-materiell	Det utvikles informasjonsmateriell rundt helsetilbudet i kommunen for veteraner. Informasjonen bør være tilgjengelig ved helsestasjonen, legekantor, servicetorget med mere.

Ansvar

Veterankontakt:	Kommunedirektør
Barn som pårørende:	Barneansvarlig i Psyk. helse- og rustjenesten
Årlig brief:	Komm.direktør / Ordfører
Kommunehelsetjenesten:	Helsesykepleier
Nettside:	Servicetorget og Kultur
Informasjonsmateriell:	Servicetorget

Oppfølging

Oppfølging vil alltid skje med bakgrunn i et definert behov. I denne sammenheng vil det kunne gjelde både veteranen som har deltatt i internasjonale operasjoner og dennes familie og pårørende.

I de tilfeller der veteraner har fått problemer som følge av sin tjeneste i internasjonale operasjoner vil dette også kunne få følger for deres familie og pårørende. Problematikken kan være kompleks og involvere flere kommunale instanser.

Samhandling og forståelse for de ulike faginstansers betydning i håndtering av komplekse problemstillinger kan være viktig for en helhetlig oppfølging.

Forsvaret har tilrettelagt for at den enkelte veteran kan få overført sin helsejournal fra sin tjeneste i Forsvaret til fastlege eller andre helseinstitusjoner, hvis vedkommende ønsker dette.

Forsvaret har dessuten et begrenset helsetilbud til veteraner i Forsvarets sanitet ved Institutt for militærpsykiatri og stressmestring (IMPS) og ved Nasjonal militærmedisinsk poliklinikk (NMP).

Dette er et supplement til sivil helsevesen og et lavterskeltilbud for veteraner fra internasjonale operasjoner.

Tiltak

Skole og barnehage	Kommunen bør gjennomføre tiltak for å øke kompetansen om veteraner, og betydningen av deres erfaringer og utfordringer for familien, spesielt barna. Kompetansemiljøene ved RVTS bør involveres for å bidra til dette.
Kommunehelse- tjenesten	Helsestasjon skal være oppmerksom på eventuelle behov for ekstra støtte og veiledning til familier der et familiemedlem er, eller har vært, i internasjonale operasjoner. Helsesykepleier skal sikre oppfølging til familien, og ha et særlig øye for barna i familien som en møter i helsestasjonen og skolehelsetjenesten. Helsesykepleier kan være en god støtte for familien og kan gi informasjon om andre støtte- og hjelpetilbud.
NAV	Kommunenes veteranplan er kjent for ansatte som bistår i enkeltsaker.

Ansvar

Samskaping:	Veterankontakt
Skole og barnehage:	Oppvekst og Kultur
Kommunehelsetjenesten:	Helse og Omsorg

Status i Grane kommune

NAV har i dag ingen spesiell fokus på veteraner, men søker bistand fra kompetansesenteret i Elverum ved behov. Det kan være utfordrende å finne ut om det er erfaringene fra internasjonal tjeneste som er årsak til utfordringer med å stå i arbeidslivet, spesielt i de saker der det er psykiske utfordringer. Er det fysiske skader etter tjeneste er det enklere. NAV er avhengig av at bruker selv eller helsevesenet informerer for å bli oppmerksom på veteraner.

NAV har tro på at større fokus på denne gruppen, blant annet med denne planen vil bidra til bedre avdekking og oppfølging av veteranene. Det har ikke kommet noen tilbakemelding på at noen av fastlegene har et spesielt fokus, eller spesiell kompetanse på veteraner.

Fastlegene er imidlertid en gruppe som kommer i kontakt med hele befolkningen, inkludert veteraner, både ved sykdom og andre utfordringer. Det er derfor viktig at fastlegene er observante på at erfaringene noen av veteranene har, kan være bidragende til sykdom og andre problemer i hverdagen.

Det er også viktig at veteranene selv overbringer helseopplysninger fra Forsvarets helsetjeneste til fastlegen.

Barnehagen og skolen i Grane har ingen særskilte rutiner knyttet til oppfølging av barn og elever hvor foresatte er i internasjonal tjeneste. Det er viktig at foresatte informerer barnehage og skole om deltakelse i internasjonal tjeneste. Eventuelle utfordringer knyttet til belastninger som følge av dette, håndteres derfor innenfor de rutiner som allerede finnes for særskilt oppfølging av barn og elever i barnehagene og skolene samt av de ulike støttetjenestene i kommunen som helsestasjon og skolehelsetjeneste, PPT mv.

Psykisk helse- og rustjenesten har i dag ingen spesielle tilbud for veteraner, og jobber etter prinsippet om at denne gruppen har krav på samme tilbud som den øvrige befolkning, dersom de blir henvist eller tar kontakt.

Tjenesten tar imot henvisninger og behandler de på lik linje med andre som har rett til denne tjenesten. Psykisk helse- og rusjenesten vil henvise videre om det skulle være behov for ytterligere tiltak.

Veteranorganisasjonene gjennomfører selv medlemsmøter, medlemsarrangementer og veterantreff. Det er i tillegg kameratstøttearbeid hvor det drives frivillig, forebyggende arbeid blant veteraner som sliter og deres pårørende.

Skulle en eventuell kartlegging vise at de har behov for spesielle tiltak henvises de videre, og veteranplanen vil bli brukt som verktøy angående støttegrupper og tiltak.

Forsvarets tilbud

Forsvaret har en rekke tilbud til veteraner og deres familier både før, under og etter tjeneste i internasjonale operasjoner. Forsvaret har et oppfølgingsansvar i ett år etter hjemkomst. Noen tilbud og kontaktpunkter kan benyttes hele livet.

Det er viktig å etablere et godt sivil-militært samarbeid der hvor dette faller naturlig. Kommuner bør følgelig ha et lokalt samarbeid med Forsvaret der de har avdelinger. Forsvarets veteran tjeneste vil alltid kunne være et kontaktpunkt for kommunene.

Før, under og etter operasjonen

Før utreise arrangerer Forsvaret fellessamling for soldatene og deres familier. Her får familien informasjon om operasjonen og sikkerhetssituasjonen. De får også tips og råd om hvordan best ta vare på barn og forhold. Familien får også møte andre pårørende.

Under utenlandstjenesten har Forsvaret en 24-timers kontakttelefon for pårørende. Via denne telefonen kan viktige beskjeder formidles til de som er ute. Forsvaret arrangerer familiesamlinger underveis der det er hensiktsmessig, og videreformidler informasjon fra operasjonsområdet til de pårørende.

På vei hjem fra operasjonen har de tjenestegjørende som regel et opphold på to til tre dager, kalt mellomlanding. Overgangen til livet hjemme er ofte stor. Under mellomlanding gjennomføres det debrief, samtale med psykolog og erfaringsinnhenting. Ved hjemkomst til Norge holdes en medaljeseremoni for å hedre soldatene. De pårørende inviteres til seremonien.

Året etter hjemkomst har Forsvaret et oppfølgingsansvar. Etter tre til seks måneder får alle en henvendelse fra Forsvaret. Her stilles en del spørsmål om hvordan den første tiden etter hjemkomst har vært.

Etter ett år arrangerer Forsvaret en samling hvor personellet møtes igjen for å dele erfaringer om hvordan det var å komme hjem. Her deltar psykolog. Forsvarets oppfølgingsplikt avsluttes etter ett år fra hjemkomst. Alle kan likevel når som helst kontakte Forsvaret for spørsmål og informasjon om rettigheter, hjelp og tilbud.

Forsvarets veteransenter

Senteret på Bæreia, utenfor Kongsvinger, er et rekreasjons- og aktivitetstilbud som kan benyttes av veteraner og deres familier.

Forsvarets veteransenter kan brukes både før, under og etter tjeneste i internasjonale operasjoner, og tilbyr blant annet:

- Gratis opphold for veteraner og familiemedlemmer til en som tjenestegjør i internasjonale operasjoner. Senteret kan også benyttes under permisjon fra utenlandstjeneste.
- Gjensynstreff for avdelinger.

Nettside: [Forsvarets veteransenter](#)

Forsvarets åpne dør

Åpen dør for veteraner og veteranfamilier er et tilbud til alle veteraner og deres familier. Her kan man få svar på spørsmål om dekorasjoner, dokumentasjon og internasjonale operasjoner, samt råd og veiledning om Forsvarets og samfunnets ulike tilbud til veteraner – uavhengig av når og hvor tjenesten var.

Åpen dør består av et tverrfaglig team med både militært og sivilt ansatte. Teamet har lang erfaring med å gi råd og veiledning til veteraner og deres familier. De fleste i dette teamet er også selv veteraner fra internasjonale operasjoner.

Kontakt: veteraner@mil.no eller tlf. 800 85 000 (kl. 08.00-15.00 på hverdager).

Informasjon og kontakter for veteraner og pårørende

Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging, RVTS Nord

Nettside: <https://rvtsnord.no/>
Telefon: 77 75 43 80

SIOPS - Skadde i internasjonale operasjoner

Bistår i oppfølging og veiledning i møtet med det offentlige, juridisk hjelp og eksperthjelp innen økonomiske spørsmål.

Nettside: <https://www.siops.no/>
Telefon: 22 69 56 50

NVIO - Norges Veteranforbund for internasjonale operasjoner

Nettside: <https://www.nvio.no/> En nettbasert veiledningstjeneste for veteraner og familien.
Støttetlf.: 800 48 500

En landsdekkende, døgnbemannet hjelpetelefon hvor du får snakke med en som har tjenestegjort utenlands. Du kan være anonym.

Lokalt: Mosjøen: post@mosjoen.nvio.no Telefon: 997 10 498

<https://www.kameratstotte.no/> er en tjeneste fra NVIO og har som mål å forebygge psykiske helseplager blant soldater, veteraner og deres familie.

Kompetansemiljøet for veteransaker ved NAV Elverum

Kontoret er landsdekkende, har spesialkompetanse på veteransaker og gir bistand i enkeltsaker.

Kontakt:

- Gunn Strand, gunn.strand@nav.no Telefon: 907 03 355
- Guri Hammervold Johansen, guri.hammervold.johansen@nav.no Telefon: 997 22 324
- Karen Helene Simengård, karen.helene.simengard@nav.no Telefon: 404 92 115

Forsvarets tilbud

Forsvarets grønne linje – Samarbeid mellom Forsvaret og Kirkens SOS

Telefon: 800 30 445

Forsvarets "åpne dør" for veteranhenvendelser

Telefon: 800 85 000 (hverdager 08.00 – 15.00)

Kontoret for psykiatri og stressmestring og Nasjonal militærmedisinske poliklinikk

Telefon: 23 09 79 30

Forsvarets veteransenter på Bæreia

Nettside: <https://www.forsvaret.no/veteraner/veteransenteret>
E-post: veteransenteret@mil.no
Adresse: Bæreiavegen 588, 2208 Kongsvinger
Telefon: 62 82 01 00